Sadržaj / Contents

In memoriam

Ivica Šute
Gerhard Pferschy (1930 – 2025) 13

Drago Roksandić
Alfred J. Rieber (1931 – 2025) 17

Članci i rasprave / Papers and studies

Pio Domines Peter – Marina Ugarković Džafić
Nehaj (Senj): nove spoznaje o naseljenosti i povezanosti kasnoželjeznodobne Senije
Nehaj (Senj): New Insights into the Settlement and Connectivity of Late Iron Age Senia 23

Ana Pavlović
Parthenon - A Temple Stripped Bare
Partenon – ogoljeni hram 75

Mirjana Matijević Sokol
Pismenost srednjoistočne i istočne Europe od 6. do kraja 13. stoljeća
Literacy in Central and Eastern Europe from the 6th to the End of the 13th Century 125

Nada Zečević
Periferna, povezana, umrežena? Jugoistočna Europa u globalnom srednjem vijeku
Peripheral, Connected, Networked? Southeast Europe in the Global Middle Ages 161

Danko Dujmović
Gdje se nalazio kastrum Nikola?
Where was Castrum Nicola situated? 197

Ivan Lupić – Irena Bratičević
Obrana Korčule Antuna Rozanovića i njezini rukopisni svjedoci
The Defense of Korčula *by Antun Rozanović and Its Manuscript Witnesses* 211

Sadržaj / Contents

Marina Schumann
Invocation of the Virgin as Protector against the Ottomans: Its Partisans and Critics in the Age of Confessionalization
Zazivanje Djevice Marije kao zaštitnice od Osmanlija: Zagovornici i protivnici u doba konfesionalizacije 269

Ivana Brković
Od apokalipse do spektakla: Figure sjećanja i transformacije narativa o Velikom potresu 1667. godine u kulturnom pamćenju Dubrovnika
From Apocalypse to Spectacle: Figures of Memory and Narrative Transformations of the 1667 Earthquake in the Cultural Memory of Dubrovnik 293

Zvjezdana Sikirić Assouline – Deniver Vukelić
Progoni vještica u Hrvatskoj kroz perspektivu povijesti emocija
Witch Persecutions in Croatia through the Perspective of the History of Emotions 325

Josip Marijan
Današnje Turopolje na novovjekovnim kartama
Present-day Turopolje on Early Modern Maps 357

Ivan Jordan
Cyrillo-Methodiana kao političko oruđe: Strossmayerova konstrukcija mita u službi naciogenetike
Cyrillo-Methodiana as a Political Tool: Strossmayer's Construction of Myth in the Service of Natiogenesis 391

Toni Ćosić
Migracije kao čimbenik odgode demografske tranzicije: Primjer grada Zagreba potkraj 19. stoljeća
Migration as a Factor Delaying Demographic Transition: The Case of Zagreb at the End of the 19th Century 419

Aleksandar Stamatović
The Failed Concept of Reconstructing the Montenegrin State under the Italian Protectorate in 1941
Neuspjeli koncept obnove crnogorske države pod talijanskim protektoratom 1941. godine 445

Vladimir Šumanović
Shadow Commander: The Wartime Biography of Velimir Terzić, 1941 – 1945
Zapovjednik iz sjene: Ratna biografija Velimira Terzića 1941. – 1945. 481

Sadržaj / Contents

Martin Previšić
Dnevnik Save Kosanovića iz 1942. godine
The Diary of Sava Kosanović 1942 519

Danijel Vojak
Genocid nad Romima / Samudaripen u Europi za vrijeme Drugog svjetskog rata
Genocide against Roma / Samudaripen in Europe during the Second World War 529

Jure Trutanić
Ivo Andrić and Maja Nižetić-Čulić under the Banner of Yugoslav Nationalist Youth
Ivo Andrić i Maja Nižetić-Čulić pod zastavom jugoslavenske nacionalističke omladine 555

Roberta Alma Anastase
The Black Sea Area between *Hinterland* and History: Past and Present
Crnomorsko područje između zaleđa i historije u prošlosti i sadašnjosti 623

POVIJEST U KNJIGAMA I NA EKRANU
Rasprave / Ocjene i prikazi / Studies / Critiques and reviews

Luka Šop
Egipatski bogovi i rimska senatorska obitelj na hrvatskome povijesnom prostoru
Nikola Cesarik, Maja Grisonic, David Štrmelj i Inga Vilogorac Brčić. *Kalpurnija i egipatski bogovi u Caski na otoku Pagu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, ogranak Matice hrvatske u Novalji i Turistička zajednica Grada Novalje, 2024, 94 str. 643

Josip Imbrišak
Orijentalni kultovi između Dunava i Jadrana
Contextualizing „Oriental" Cults. New Lights on the Evidence between the Danube and the Adriatic. Ur. Inga Vilogorac Brčić, Gabrielle Kremer i Aleksandra Nikoloska. Zagreb: FF press, 2024, 422 str. 645

Ivan Buljević
Zbornik u čast Mirjani Matijević Sokol
Magistra famosa. Zbornik u čast Mirjani Matijević Sokol. Ur. Ivan Botica, Tomislav Galović, Damir Karbić, Suzana Simon, Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin Šegvić, Marko Trogrlić. Sv. 1, Split: Književni krug, 2023, 903 str. Sv. 2, Split: Književni krug, 2025, 815 str. 649

Sadržaj / Contents

Marin Blaženović
Mikrohistorijski prikaz jednoga naselja u srednjem vijeku
Denis Njari, *Povijest Hrastina u feudalnom razdoblju*. Osijek: Ogranak Matice hrvatske Osijek, 2025, 187 str. 652

Bruno Raguž
Dinarski krš kroz stoljeća
Environmental Histories of the Dinaric Karst. Ur. Borna Fuerst-Bjeliš, Jelena Mrgić, Hrvoje Petrić, Matija Zorn, Žiga Zwitter. Cham: Springer Nature Switzerland, 2024, 466 str. 655

Deniver Vukelić
Suvremeni pogled na fenomen progona vještica
Ronald Hutton, *Vještice: povijest straha od pradavnih vremena do danas*, prev. Denis Brkić. Varaždin: Stanek, 2024, 384 str. 657

Lovre Katić Ml.
Novi zbornik o povijesti Imotskoga
Imotski 1717: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa u povodu 300. obljetnice oslobođenja Imotskog od Osmanlija održanog u Imotskom 5. i 6. listopada 2017. godine. Ur. Marko Rimac i Ivan Alduk. Split: Književni krug Split, 2024, 236 str. 660

Filip Šimetin Šegvić
Urbani kozmopolitizam i „hrvatski Levantinci" – jedan inovativan doprinos istraživanju osmanističkih tema
Vjeran Kursar, *Hrvatski Levantinci u osmanskom Istanbulu*, prev. Dora Kosorčić Januš. Zagreb: Srednja Europa, 2024, 293 str. 663

Ema Pašić – Dina Pašić
Mozaik zabilježenih prijestupa koji prikazuje društvo 19. stoljeća: Sramotna knjiga kao izvor za skrivenu povijest zagrebačkog školstva
Zvjezdana Sikirić Assouline, Melita Vukina, *Hrvatsko pučko školstvo 19. stoljeća i zagrebačka Sramotna knjiga*. Zagreb: Školska knjiga; FF Press; Centar za inovativne studije, 2024, 560 str. 666

Iva Daria Bešen
Institucionalni počeci zaštite kulturne baštine na hrvatskom prostoru i njihov širi kontekst
Franko Ćorić, *Vrijeme utemeljitelja. Ustrojstvo i normativi C. kr. Središnjeg povjerenstva za povijesne i umjetničke spomenike te djelovanje u hrvatskim zemljama od 1850. do 1918. godine*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, 2025, 560 str. 668

Sadržaj / Contents

Josip Vrandečić
Jelsa – studija o jednom uređenom katoličkom otočkom mikrosvijetu
Mladen Domazet, *Jelsa u vrtlogu općih procesa i lokalnih inicijativa 1868. – 1941.*, Jelsa: Muzej općine Jelsa, 2021, 280 str. 672

Sven Lončar
Slovenski svećenici u hrvatskoj Istri u 19. i 20. stoljeću
Slovenski svećenici u hrvatskoj Istri u 19. i 20. stoljeću: radovi s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog 6. svibnja 2022. u Državnom arhivu u Pazinu. Ur. Barbara Riman. Poreč, Pula, Ljubljana: Državni arhiv; Porečka i Pulska biskupija; Inštitut za narodnostna vprašanja, 2024, 131 str. 674

Željko Holjevac
Novo čitanje Hrvatsko-ugarske nagodbe
Hrvatsko-ugarska nagodba: institucije i stvarnost. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Zagrebu 8. i 9. studenoga 2018. Ur. Dalibor Čepulo i Damir Karbić. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2024, 476 str..... 679

Matija Pudić
Kriza međuratnog srednjoeuropskog liberalizma
Oskar Mulej, *Liberalism after the Habsburg Monarchy, 1918–1935. National Liberal Heirs in the Czech Lands, Austria, and Slovenia*. Cham: Palgrave Macmillan, 2024, 370 str. 684

Josip Vrandečić
Povijest jednog sukoba – *In totaliter*
Stipe Kljaić, *Vječni Treći Rim: uzroci rusko-ukrajinskoga rata*. Zagreb: Feldman & Co., 2025, 207 str. 687

Dora Tomljanović
Ekonomska povijest kao historiografski problem
Hrvoje Petrić, Tomislav Branđolica, *Ekonomska zbilja je crvena nit povijesti: Hrvatska historiografija i ekonomska historija*. Zagreb: FF Press, Centar za inovativne studije, 2024, 212 str. 691

Ante Lalić
Iz ruralne povijesti Cetinske krajine
Marko Rimac, *Povijest jednoga agrarnog krajolika u osvit modernosti – sela Donji i Gornji Bitelić*. Split: Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet, 2022, 263 str. 693

Sadržaj / Contents

Boris Havel
Biografija i baština velikoga jeruzalemskog muftije
Mirjana Kasapović, *Jeruzalemski muftija el Huseini i muslimani BiH: zamračena priča iz Drugoga svjetskog rata*. Zagreb, Školska knjiga, 2025, 461 str. 695

Mirko Gržinić
Socijalističko takmičenje
Tomislav Anić, *Da nam živi, živi rad: Propaganda i udarništvo u Hrvatskoj 1945. – 1952*. Zagreb, Srednja Europa, 2024, 276 str. 699

Leo Smojver
Između katane i kamere: kako *Shōgun* gradi povijesni narativ 703

Studijska putovanja / Study tours

Leo Gojan – Domagoj Nakić
Terenska nastava – Crna Gora 711

Izvještaji / Reports

Tomislav Galović
Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti (HNOPZ) / Croatian National Committee of Historical Sciences (CNCHS) and Comité International des Sciences Historiques (CISH) / International Committee of Historical Sciences (ICHS) (1995–2025) 717

Danijela Štefan
Što su bile i kako su funkcionirale države u hrvatskom srednjovjekovlju? *Colloquia Mediaevalia Croatica VI*. Hrvatska državnost u srednjem vijeku između historije i mita. Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 4. prosinca 2024. 722

Intervjui / Interviews

Vanessa Rendić
Komparativni intervju: Etnogeneza Hrvata. Sudjeluju: Goran Bilogrivić, Danijel Džino, Krešimir Filipec, Vladimir Sokol 727

Upute autorima i suradnicima *Radova Zavoda za hrvatsku povijest* 739

Author and Contributor Guidelines 743

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI
57
Broj 1

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

FF press

ZAGREB 2025.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 57, broj 1

Izdavač / Publisher
Zavod za hrvatsku povijest
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet, Odsjek za povijest
FF press

Za izdavača / For Publisher
Domagoj Tončinić

Glavni urednik / Editor-in-Chief
Filip Šimetin Šegvić

Izvršni urednik / Managing editor
Zvjezdana Sikirić Assouline

Zamjenik glavnog urednika / Assistant Editor-in-Chief
Luka Špoljarić

Uredništvo / Editorial Board
Inga Vilogorac Brčić (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Martin Previšić (suvremena povijest/contemporary history), Tvrtko Jakovina (globalna povijest/global history), Silvija Pisk (zavičajna povijest/local history), Tomislav Galović (pomoćne povijesne znanosti/auxiliary sciences of history)

Izvršni urednik za međunarodnu komunikaciju / Executive editor for international communication
Nada Zečević

Urednik recenzija / Review Editor
Kornelija Jurin Starčević

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council
Denis Jevgenjevič Alimov (Sankt Peterburg), Csaba Békés (Budapest), Jakub Beneš (London), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Hannes Grandits (Berlin), Kateřina Horníčková (České Budějovice / Olomouc), Catherine Horel (Pariz), Angela Ilić (München), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Irina Lyubomirova Ognyanova-Krivoshieva (Sofija), Axel E. W. Müller (Leeds), Beata Możejko (Gdanjsk), Géza Pálffy (Budapest), Zlatko Pleše (Chapel Hill), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Alexios G. C. Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Zrinka Stahuljak (Los Angeles), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana), Andrea Vanina Neyra (Buenos Aires), Radina Vučetić (Beograd), Christina Lutter (Beč) i Andrej Hozjan (Maribor)

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant
Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year
Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at: Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

Financijska potpora za tisak časopisa / The journal is published with the financial support by:
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by
Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout
Marko Maraković

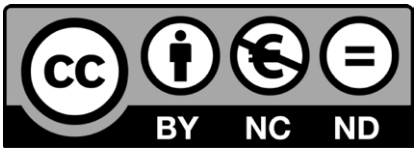
Lektura / Language editors
Katarina Starčević (hrvatski / Croatian)
Tomislav Brandolica (engleski / English)

Korektura / Copy editing
Marta Janković

Ilustracija na naslovnici
Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“ http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp

The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific journals of Croatia http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp



Djelo je objavljeno pod uvjetima Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence (CC-BY-NC-ND) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.